

BÖLÜM 3/7

AB'DE KAMUSAL ALANDA
AÇIK KAYNAK KODLU
YAZILIM KULLANIMI

MUHAMMED FURKAN AKINCI

ÖZET

Avrupa Birliği'nde açık kaynak kodlu yazılımların kamusal alanda kullanımının serüveni incelenmiş olup, bu süreçte Avrupa Komisyonu'nun karşılaştığı sorunlar ve bulunduğu çözümler aktarılmıştır.

→ ANAHTAR KELİMELELER

AÇIK KAYNAK KODLU YAZILIM, AVRUPA BİRLİĞİ,
EDEVLET GİRİŞİMLERİ, İDARİ OTORİTELERDE AÇIK
KAYNAK KOD KULLANIMI.

I. GİRİŞ

Avrupa Birliği tek pazarı sayesinde gerçek ve tüzel kişiler, kolay bir şekilde Avrupa Birliği sınırları içerisinde istedikleri bir yerde gezebiliyor, yaşayabiliyor ve iş yapabiliyorlar. Bu özgürlüklerden faydalanan gerçek ve tüzel kişiler, kendi vatandaşı olmalarının yanı sıra ayrıca o anda buldukları ülkenin kamusal hizmetleriyle etkileşim içinde bulunacaklardır. Teknolojinin gelişmesi ile bu etkileşimler oldukça hızlanmış olup, birçoğu elektronik ortamlara aktarılmıştır. Her ne kadar bu teknolojik gelişmeler kamusal hizmetlerin modernleşmesine ve kamusal masrafların azalmasına sebep olsa da, ayrıca kamu otoriteleri arasında elektronik bariyerler (e-bariyer) ortaya çıkarmıştır. E-bariyerler tek pazarın verimliliğine zarar vermekte ve Avrupa Birliği içerisinde kamusal hizmetlerin birbiri ile uyumunu zorlaştırmaktadır.

Bunun yanı sıra, verimliliğin ve rekabetçi ortamın öneminin yüksek olduğu Avrupa Birliğinde, kamu idareleri oldukça büyük bir hizmet verici ve iş sağlayıcı olarak yer almaktadır¹. Bu sebeplerden ötürü Avrupa Birliğinde kamusal alanda gerçekleştirilecek bir verimlilik artışı ayrıca rekabetçi market, işsizlik ve ekonomik büyüme gibi hususlar açısından da önem taşımaktadır. Bu kritik hususa cevap olarak, Avrupa Birliği Komisyonu elektronik sistemlerin birlikte çalışabilmesi hedefini mümkün olan her alanda ileri sürmektedir.

Kamusal alanda birlikte çalışma prensibine ilk kez 1993 yılında Bangemann Raporu'nda değinilmiştir. Bu rapora göre, idari otorite ağlarının birbirleri ile ilişkilerinde verimliliğin artması ve bilginin el değiştirmesinde kağıttan elektronik ortama geçilmesi önemli kabul edilmiştir². Ancak, pratikte idari otoriteler arasında planlanan uyum süreci bu konuda bir destek programının ve bu programı takip eden bir otoritenin kurulmasıyla başlamıştır.

1995 yılında, Interchange of Data between Administrations (IDA) kurulmuş olup, ilk dönem eDevlet hizmetlerinin ortaya çıkmasında rol oynamıştır³. IDA'nın ana hedefi telekomünikasyon alanında birlikte çalışma prensipleri olmuştur. Bunun sebebi bilgi teknolojilerinde hedef olarak neyin olması gerektiğinin henüz belli olmamasıdır. 1998 yılında açık kaynak kodlu yazılımların kullanımının yaygınlaşması, birçok Avrupa Birliği üye ülkesinin kamusal alandaki ajandasında değişikliklere yol açmaya başladı. Bu tarihlere çıkan yayınlardan örnek vermek gerekirse, 1998 yılı Eylül ayında çıkan yazılarında bir araştırmacı Microsoft'u çok ağır eleştirmiş ve Microsoft'un sıkıntılı iş pratiklerinin yanı sıra tüm şirketleri ve kamu otoritelerini satıcı bağımlılığına karşı uyarıyordu⁴. Satıcı bağımlılığından kurtulmak için yapılan öneri ise, açık kaynak kodlu yazılımlara geçmektir. Bunun yanı sıra 1999 yılında Avrupa Parlamentosu, benzer bir şekilde Echelon gözetleme programı hakkında yazılan raporlarında Avrupa Komisyo-

DİPNOT

¹ Avrupa Komisyonu, Avrupa Kamu Sektörü Inovasyon Çizelgesi 2013, (Erişim: 11.05.2021) https://web.archive.org/web/20150405162053/http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/epsis-2013_en.pdf

² Avrupa Komisyonu, Avrupa ve Küresel Bilgi Toplumu Hakkında Rapor, (Erişim: 11.05.2021) http://ael.pitt.edu/1199/1/info_society_bangemann_report.pdf

³ Avrupa Konseyi Kararı (EC) 95/468, 6 Kasım 1995, (Erişim: 11.09.2021) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:31995D0468>

⁴ Roberto di Cosmo, Küresel tutulma: Microsoft'un gizli yüzü, 1998, (Erişim: 11.09.2021) <https://www.dicosmo.org/HoldUp/HoldUpPlanetaire.pdf>

BÖLÜM 3/7

DİPNOT

5 Sivil Özgürlükler, Adalet ve İç İşleri Komitesi, Avrupa Parlamento-su'nun Echelon Interception Sistemi Hakkında Geçici Komitesi, (Erişim 11.09.2021)
https://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS_STUDY_538877_AffaireEchelon-EN.pdf

6 Avrupa Konseyi Kararı, Başkanlık Sonuçları, Lizbon Avrupa Konseyi, (Erişim 11.09.2021)
https://web.archive.org/web/20150304185754/https://www.consilium.europa.eu/en/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-r1-en0.htm/

7 Açık Kaynak Kodlu Yazılımda Avrupa Çalışma Grubu, Ücretsiz Yazılım / Açık Kaynak: Bilgi toplumu Avrupa için Fırsatlar?, (Erişim 11.09.2021)
<http://eu.connecta.it/paper.pdf>

8 Avrupa Komisyonu, (eEurope 2002 - Herkes için bir bilgi toplumu - Taslak Eylem Planı), (Erişim 11.09.2021)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52000DC0330>

9 Ibid s. 22

10 IDA, (IDA, açık kaynak yazılımı açmanın yolunu araştırıyor), (Erişim 11.09.2021)
<http://ec.europa.eu/idabc/servlets/Doc42a9.pdf?id=625>

11 IDA, Kamu sektöründe açık kaynaklı yazılımın kullanımına ilişkin çalışma, (Erişim 11.09.2021)
<http://softlibre.unizar.es/manuales/legal/the-open-source-market-structure.pdf>

12 Avrupa Komisyonu, eEurope 2005: Herkes için bir bilgi toplumu, (Erişim 11.09.2021)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52002DC0263>

13 Avrupa Komisyonu, Açık Kaynak Stratejisi, (Erişim 11.09.2021)
https://web.archive.org/web/20100408225655/http://www.gvpontis.gva.es/fileadmin/conselleria/imagenes/Documentacion/migracionSwAbierto/enlaces_inter/N020_Open_Source_Strategy.pdf

nu'nun kaynak kodunun kamuya açılmış yazılımlarının kullanımını yaygınlaştırması gerektiğinin önemini belirtmiştir. Yazılımlarda herhangi bir bilinçli güvenlik açığının olmadığına, ancak bu şekilde emin olunabileceğini savunmuşlardır⁵.

İlk IDA programını IDA II, 1999 ve 2004, yılları arasında devralmıştır. Prodi Komisyonu altında kurulan IDA II'nin önemli hedeflerinden biri Avrupa enstitüleri arasındaki birlikte çalışma prensiplerini ortaya koymak olmuştur. Lizbon Ajandası, IDA II için bir dönüm noktası olmuştur. 2000 yılında, Avrupa ekonomisinin durağanlığının üstünden gelmek adına, Avrupa Konseyi Lizbon'da toplanarak Lizbon Ajandası'nı ortaya çıkarmıştır. Bu ajanda, 2010 yılına kadar Avrupa Birliği'nin dünyadaki bilgi ekonomisi üzerine kurulu, sürdürülebilir ekonomik büyümeye sahip, en rekabetçi market olmasını hedeflemektedir⁶. Ajanda ayrıca eDevlet inisiyatiflerini bilgi toplumu hedefleri arasında önemli bir amaç olarak belirlemiştir. Aynı zamanlarda, uzmanlardan oluşturulan bir Avrupa Birliği Çalışma Grubu açık kaynak kodlu yazılımlar üzerine bir rapor hazırlamış ve Helsinki'de yapılan IST'99 Konferansında sunmuşlardır⁷. Uzmanlar idari otoritelerde standardizasyon için açık kaynak kodlu yazılım kullanılmasını önerip, bu alanda ayrıca eğitilmiş personel yetiştirme ve hukuki alanda çalışmalar yapılmasını altını çizmişlerdir.

II. LİZBON AJANDASI

Avrupa Komisyonu, ajandanın hedeflerine ulaşmak adına birçok aksiyon planı ortaya koymuştur. Bunlardan ilki, 2000 yılı Haziran ayında Feira'da yapılan Avrupa Konseyi toplantısında ortaya atılmıştır. Avrupa Komisyonu'nun hazırladığı plan; eEurope 2002 olarak isimlendirilmiş olup, on bir adet hedef belirlenmiştir⁸. Kamusal alanda idari otoriteleri modern teknolojik şartların oluşturduğu seviyeye çıkartmak adına Avrupa Komisyonu, tecrübelerden elde edilen bilgilerle açık kaynak kodlu yazılım kullanımının yaygınlaştırılması ve en iyi pratiklerin ortaya çıkarılmasını teklif etmiştir⁹. Bu resmi olarak ilk defa eDevlet inisiyatifleri ile açık kaynak kodlu yazılımlar arasındaki ilişkinin bahsedildiği kayıt olmuştur.

Lizbon Ajandası ve eEurope 2002 Aksiyon Planı'nın ortaya çıkması ile beraber, 2046/2002/EC numaralı karar doğrultusunda IDA II önceki hedeflerini değiştirmiş ve spesifik olarak eDevlet hizmetleri arasında oluşturulacak birlikte çalışma prensipleri üzerine odaklanmıştır. Bu değişen hedefler doğrultusunda 2001 yılı Mart ayında, IDA II açık kaynak kodlu yazılımların eDevlet hizmetlerinde kullanılmasının önemini belirtmek amacıyla bir rapor yayınlamıştır¹⁰. Bu rapor, dört önemli noktada açık kaynak kodlu yazılımların ve kamusal hizmetlerin modernleştirilmesini açıklamaktadır. Birinci husus, kamusal hesap verme sorumluluğu üzerine yoğunlaşarak, açık kaynak kodlu yazılımların daha rahat bir şekilde şeffaflık oluşturacağını savunmaktadır. Bunun yanı sıra, diğer noktalarda, kaynak kodlarının açık olmasının istikrara ve kullanılabilirliğe faydalığı olacağına değinilmiş, açık kaynak kodlu yazılımların geliştirme modelinin hataları ortaya çıkarmasından ve bunları hızlı bir şekilde onarmasından bahsedilmiştir.

2001 yılları ortasına doğru, Avrupa Komisyonu üye devletlerdeki idari otoritelerin modernleşmesinin yanı sıra Avrupa Birliği seviyesinde de aynı modernleşmenin takip edilmesi adına, ileriki yıllarda da devamı gelecek olan, eCommission Action Plan 2001-05 aksiyon planını yayınladı. Bu plan Avrupa Komisyonu'nun üye devletlerinin, gerçek ve tüzel kişilerle olan etkileşimlerinde modernleşmeyi öngörmekteydi. Asıl hedef ise, eDevlet alanında üye devletlerdeki idari otoritelere örnek olmak ve bu alandaki en iyi pratikleri ortaya koymaktı. Ancak planda açık kaynak kodlu yazılımlardan yüzeysel olarak bahsedilmiştir. eEurope 2002 aksiyon planının bitmesine yakın IDA II tarafından yapılan bir araştırmada, eCommission çerçevesinde açık kaynaklı yazılımların kullanılmasında eksiklik gözlemlendi¹¹. Avrupa Komisyonu açık kaynak kodlu yazılımları benimsemeye çekingen davranarak sadece birkaç pilot uygulama gerçekleştirebilmişti.

Lizbon Ajandası'nın ilerlemesi adına 2002 yılı Haziran ayında Sevilla'da yapılan Avrupa Konseyi toplantısında eEurope 2005 aksiyon planı onaylandı¹². Eski plana benzer bir şekilde eDevlet bölümünün altında tekrardan açık kaynak kodlu yazılımların teşvik edilmesi yer aldı. Buna ek olarak aksiyon planı, birlikte çalışma prensiplerini belirten bir çerçeve dokümanını ortaya çıkartılmasını öngörmekteydi. Aksiyon planı çerçevesinde, 2003 yılı Temmuz ayında Açık Kaynak Kod Stratejisi (OSS) çalışması Avrupa Komisyonu tarafından ele alındı¹³.

IDA II'nin görev süresinin 2004 yılında bitmesinin ardından, the Interoperable Delivery of European eGovernment Services to public Administrations, Businesses and Citizens programme (IDABC) kuruldu¹⁴. IDABC döneminde dönüşümler ivme kazandı ve Avrupa Komisyonu bu alana daha fazla önem vermeye başladı. 2004 yılı Kasım ayında, the European Interoperability Framework (EIF) hazırlandı ve ilk versiyonu kabul edildi. Bu çerçeve metin; açık kaynak kodlu yazılımları, yeni şartlara hızlı adaptasyonu ve nasıl yönde ilerleyeceği konusunda demokratik ve açık bir şekilde tartışma yapılabilmesinden dolayı özel mülk yazılımlara tercihen önermektedir.

2005 yılı Haziran ayında, Lizbon Ajandası'nın bir parçası olarak Avrupa Konseyi tarafından 2010 aksiyon planı kabul edildi. Bilgi toplumu ve bilgi ekonomisini arttırmayı öneren bu aksiyon planı, öncekilere benzer olarak, çevrimiçi kamusal hizmetlerin iletiletilmesini ulaştırılması gereken hedefler içinde saydı¹⁵. Aynı zamanda, Avrupa Komisyonu "Avrupa'da eDevlet Hizmetlerinin Birbirleri ile Çalışabilmesi" isimli bildiri yayınladı¹⁶. Bu bildiri, açık kaynak kodlu yazılım geliştirilmesi hususundaki tecrübelerin kamusal otoriteler tarafından Avrupa Birliği kapsamında paylaşılması gerektiğine değindi. 2006 yılı sonunda yapılan bir araştırmada açık kaynak kodlu yazılımların kullanılma oranlarının eskisine nazaran oldukça yüksek olduğu belirlendi¹⁷.

III. TEŞVİKTEN ÜRETİME GEÇİŞ

Açık kaynak kodlu yazılımların teşviki, sadece teşvik aşamasında kalmadı ve bu konuda Avrupa Komisyonu başta olmak üzere Avrupa Birliği'nde kamusal alanda kullanılmak üzere yazılımlar üretilmeye başlandı. Örneğin CIRCA, IDABC tarafından gruplar arasında bilgi paylaşılması için geliştirildi. IPM'in ismi sonradan EUSurvey olarak değiştirilerek, gerçek ve tüzel kişilerden kamu politikaları hakkında geri dönüş almak için geliştirildi. Bu geliştirilen yazılımlarla ilgili karşılaşılan sıkıntı, yazılımlarda kullanılacak bir lisans modeli olmayıştıydı. Avrupa Komisyonu ilk başta açık kaynak kod lisansları kullanmamıştı ancak sonrada GPL 2 ve BSD gibi açık kaynak kod yazılımları kullanmaya başladı. Fakat bu lisansların, Avrupa Birliği hukukuna uygunluğu konusunda soru işaretleri yükseldi. Bu sorunlara çözüm bulmak adına 2007 yılında Avrupa Birliği Kamu Lisansı (European Union Public License, EUPL) yayınlandı. Bu açık kaynak kodun geliştirilmesi hususunda oldukça önemli bir dönüm noktası teşkil etmektedir.

Bir diğer önemli nokta da Açık Kaynak Kod Gözetleme ve Bilgi Havuzu (Open Source Observatory and Repository, OSOR.eu) merkezinin kurulması oldu. 2007 yılında açılmış olan Açık Kaynak Kod Gözetleme merkezinin geliştirilmiş hali olan OSOR.eu 2009 yılından itibaren açık kaynak kodlu yazılımlar için kodları paylaşma merkezi haline gelmiştir. IDABC bu merkezi AB tarafından finanse edilen yazılımlar ve herhangi bir üye devlet tarafından geliştirilmiş eDevlet uygulamaları için merkez olarak kullanmıştır. OSOR.eu bu konuda hem de bir gözlem merkezi olarak hareket etmiştir. Ocak 2007 ile Nisan 2010 arasında topladığı verilere göre toplamda yirmi bir kamu politikası şekillenmiştir¹⁸. 2011 Aralık ayında, OSOR.eu yeni bir platform olan Joinup'a evrilmiştir. Joinup platformu ise açık kaynak kod yazılımlarının yanı sıra açık standartları da hedefleri arasına almış ve idari otoritelerin daha verimli çalışması adına telekomünikasyon ve yazılım alanlarında ortak standartlar izlemesi için çalışmalar yapmaktadır.

DİPNOT

14 Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Kararı, (EC) 2004/387, (Erişim 11.09.2021)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:3A32004D0387>

15 Avrupa Komisyonu, 2010 eDevlet Eylem Planı, (Erişim 11.09.2021)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISUM%3A124226j>

16 Avrupa Toplulukları, Pan-avrupa eDevlet Hizmetleri için Avrupa Birlikte Çalışabilirlik Çerçevesi, (Erişim 11.09.2021)
<http://ec.europa.eu/idabc/servlets/Doc552.pdf?id=19529>

17 UNI-MERIT, the Netherlands – s. 27

18 Stefano Comino, Fabio M. Marenti et Alessandro Rossi, Özgür/Açık Kaynak Yazılım için Kamu Müdahalesi, Revue d'économie industrielle, 136, s. 97-105, (Erişim 11.09.2021)
<http://rel.revues.org/5192>

BÖLÜM 3/7

IV. LİZBON SONRASI

2010 yılında sona ulaşan Lizbon Ajandası'nın ardından Avrupa Konseyi, Europe 2020 Stratejisi adı altında bir başka on yıllık plana başladı. Avrupa için Dijital Ajanda, Avrupa Komisyonu tarafından bu plan çerçevesinde ortaya koyuldu. Bu inisiyatif 2011-2015 için yeni bir eDevlet aksiyon planını başlattı¹⁹. Aynı zamanda, Avrupa Komisyonu Avrupa'daki idari otoritelerde açık kaynak kodlu yazılım kullanımını araştırması adına bir komisyon kurdu. Bu amaçla kurulan OSEPA, 2012 sonuna kadar analiz yaptı. İki yıl içerisinde on sekiz adet araştırma ve kılavuz yayınlandı. Bu çıktılar genel olarak yazılım ihalelerinde izlenmesi gereken hususlar ile teknik spesifikasyonlardan oluşmaktaydı.

Europe 2020 ile beraber IDABC'da yerini ISA'ya (Interoperability Solutions for European Public Administrations) bıraktı. eDevlet planı gerçek ve tüzel kişilerin idari otoritelerle yaptığı iletişimin modernleşmesini amaçlamaktayken, ISA ise bu idari otoritelerin birbirleri ile olan iletişiminin verimli ve modern olması hususunda çalıştı.

Dijital Ajanda kapsamında elektronik birlikte çalışma çerçeve politikası (EIF) da güncelleme kapsamına alındı. 2010 yılı Aralık ayında EIF v2 Avrupa Komisyonu tarafından kabul edildi²⁰. Ancak EIF'e nazaran EIF v2'de açık kaynak kodlu yazılımlara daha az değinildi. Avrupa Komisyonu gerekirse özel mülk yazılımların tercih konusu olabileceğini oldukça açık bir şekilde beyan etti. Birçok açık kaynak kod topluluğu bu durumun Business Software Alliance (BSA) isimli lobi grubunun lobi faaliyetleri sonucu oluştuğunu savundu²¹. 2015 yılı Kasım ayında ISA faaliyet süresini doldurdu ve yerini ISA2'ye devretti. ISA2 bu çerçevede EIF v2'yi yenileme çalışmalarına başladı ve 2017 yılı Mart ayında New EIF adı ile yeni çerçeve politikayı onayladı²². Çok fazla radikal değişikliğe gidilmeyen New EIF'de açık kaynak kodlu yazılımlar, tekrar kullanılması açısından öneriler arasında yer aldı. Ancak özel mülk yazılımlar yerine açık kaynak kodlu yazılımların tercih sebebi olması sadece EIF'e özel bir durum olarak kaldı.

V. AÇIK KAYNAK KOD STRATEJİLERİ

2003 yılında yayınlanan ilk OSS genel olarak, sunucuların Linux işletim sistemine geçmesini ve web tabanlı servislerde Apache Web Sunucusu'nun kullanılmasını öngörmekteydi. İkinci OSS Stratejisi ise 2007-2010 yılları arası için çıkartıldı. Bu strateji planına göre 2007 yılına kadar açık kaynak kod alternatifleri kullanan Avrupa Birliği artık kendi açık kaynak kodlu yazılımlarını üretip, kendi sorunlarına çözüm bulmalıydı. Bu ikinci stratejinin ardından üç tane daha strateji metni çıkartıldı; 2011-2013, 2014-2017, 2020-2023 OSS Strateji metinleri.

2011-2013 OSS metni toplamda on tane prensip barındırmaktaydı. Bu metne göre Avrupa Komisyonu harcama getirisi prensibine göre açık kaynak kodlu yazılımları tercih etmeliydi. Ayrıca sadece iyi dokümanlanmış ve kendini ispatlamış açık kaynak kodlu yazılımlar tercih edilmeliydi. Avrupa Komisyonu bir yazılım geliştirmek istediğinde açık kaynak kodlu yazılım geliştirme metodunu tercih edecekti. Ayrıca hukuki altyapı olarak fikri mülkiyet haklarının araştırılması ve lisanslama konusunda ilerleme kat edilmesi stratejik hedefler arasındaydı.

2014-2017 OSS metni ise, oldukça benzer olmasına rağmen, harcama getirisi hesaplaması yerine çözüme sahip olmanın toplam maliyeti hesaplamasını kabul etmiştir. Ayrıca önceki metnin aksine açık standartların da göz önünde bulundurulması stratejik hedefler arasına eklenmiştir. 2017 ile 2020 yılları arasında bir OSS strateji metni çıkartılmamıştır. 2020 yılında ise tekrardan bu stratejik hedef çıkarma geleneğine devam edilmiş ve yeni hedefler çıkarılmıştır.

2020-2023 OSS metninde, önceki metinlerin aksine güvenlik ön plana çıkmaktadır. Açık kaynak kodlu yazılımların ayrıca güvenliklerinin sağlanması adına aksiyon planları belirlemek stratejik bir hedef olarak belirlendi. Ayrıca Avrupa Komisyonu'nda bir Açık Kaynak Program Ofisi'nin açılması kararı alındı. Güvenlik hususu 2014 yılında ortaya çıkan heartbleed açığının üzerine Avrupa Komisyonu'nun önceliği olmuştu. Bunun üzerine 2014 yılında EU FOSSA programına başlandı. Bu program; açık kaynak kodlu yazılımlarda güvenlik açıklarının bulunup, bunlara hızlı bir şekilde müdahale etmek amacı taşımaktaydı. İlk pilot projede tüm Avrupa Birliği idaresinde kullanılan açık kaynak kodlu yazılımların bir listesi çıkartıldı. Bu şekilde herhangi uygulamada çıkacak bir açığın hızlıca müdahalesi mümkün olacaktı.

2017 yılında FOSSA programı üç yıl olmak üzere tekrar yenilendi. Bu sefer yazılım hatası bulma ödül programı da projenin içine dahil edildi. Avrupa Komisyonu tarafından kullanılan yazılımlarda hata bulan yazılımcılar, bu hataları bildirmeleri durumunda ödül kazanmaya başladılar²³. Ayrıca proje kapsamında üç kere yazılım yarışması (hackaton) düzenlendi. İlk düzenlenen yazılım yarışması sonucunda, iki yüz otuz adet yazılım hatası iki gün içerisinde düzeltildi²⁴. İkinci ve üçüncü yazılım yarışmaları da oldukça başarılı geçti.

Açık kaynak kodlu yazılımların geliştirilmesi de Avrupa Birliği'nin hedeflerinden biri haline geldi. Tüm sektörün gelişmesinin kendisine de yardımcı dokunacağını fark eden Avrupa Komisyonu, açık kaynak kod yazılımcılarını FOSSA gibi programlarla desteklemeye başladı.

VI. AVRUPA BİRLİĞİ KAMU LİSANSI (EUPL)

2007 yılında Avrupa Komisyonu EUPL lisansının ilk versiyonunu piyasaya tanıttı. Bu lisansın ortaya çıkmasındaki amaç Avrupa Birliği hukuku ile uyumlu bir açık kaynak kod lisansının yapılması idi. Amerikan hukukuna göre hazırlanmış GPL ve diğer lisans çeşitlerinin Avrupa Birliği içerisinde uygulanabilirliği konusunda oldukça ciddi endişeler mevcuttu. Bu endişeler genel olarak açık kaynak kodlu yazılımların gelişmesini engellemekte olup, Avrupa Birliği içerisinde açık kaynak kodlu yazılımlara yapılan yatırımı azaltmaktaydı.

Avrupa Komisyonu'nun asıl hedefi bu istenmeyen durumu düzeltmek olsa da, bir açık kaynak kod lisansının tüm gelişimini kendi elinde bulundurmanın da çeşitli faydalarını gördü. Bu durum, Avrupa Komisyonu'na resmi çeviri ile lisansı birçok dilde yayınlamasına fırsat verdi. Ayrıca Avrupa Birliği Direktifi'nde kullanılan terimlerin doğru bir şekilde bu lisansla yer alması da tüketici hukuku ve hukuki sorumluluklarla ilgili kesinlik sağladı.

Bu endişeler genel olarak açık kaynak kodlu yazılımların gelişmesini engellemekte olup, Avrupa Birliği içerisinde açık kaynak kodlu yazılımlara yapılan yatırımı azaltmaktaydı.

Lisansı hazırlarken Avrupa Komisyonu GPL lisansına benzer bir lisans hazırlama niyeti ile başladı. Ancak sonrasında GPL aksine copyleft tarzına uygun bir lisans hazırlanması kabul edildi. Bu durum EUPL lisansının diğer lisanslarla uyumu konusunda soru işaretleri ortaya çıkardı. EUPL ile lisanslanan bir yazılımın ileride başka bir lisans ile lisanslanıp lisanslanamayacağı veya başka lisansa sahip yazılımla birleşip birleşemeyeceği hususlarının çözüme kavuşturulması lazımdı. Sadece bu durumla ilgilenen bir hüküm EUPL lisansının içerisine yerleştirildi. Bu hüküm, lisansın ekinde gösterilen diğer lisanslarla uyum içerisinde olduğunu kabul etti. Bu lisanslar arasında hem copyleft hem de diğer türlü lisanslar mevcuttur. Bunun ardından EUPL; Open Source Initiative ve Free Software Foundation²⁵ tarafından bir açık kaynak kod yazılım lisansı olarak tanındı²⁶. Malta²⁷, İspanya²⁸ ve Estonya²⁹, EUPL lisansının kamusal alandaki açık kaynak kodlu yazılımlarda kullanılması hususunda politika kabul ettiler.

2017 yılı Mayıs ayında EUPL-1.2 yayınlandı. EUPL-1.2'nin güncellenme amacı; daha çok lisans ile uyumluluk içinde olmak ve AGPL ile gelen yazılımların ağ üzerinden dağıtılmasının da bir ihlal olmasının lisans içerisine alınmasıydı. EUPL üzerine yapılan bu yatırımlar, Avrupa Birliği'nde hem teknik açıdan hem de hukuki açıdan oldukça faydalı oldu. Açık kaynak kod yazılım yazmak isteyen her Avrupa Birliği'nde ikamet eden yazılımcı, rahat bir şekilde EUPL ile lisanslama yapabilecek ve mahkemelerin bu lisansı uygulayıp uygulamadığı hususunda endişe taşımayacaktır.

DİPNOT

²³ Avrupa Komisyonu, EU-FOSSA Hata Ödülleri Tam Güçte, (Erişim 11.09.2021) https://ec.europa.eu/info/news/eu-fossa-bug-bounties-full-force-2019-apr-05_en

²⁴ Avrupa Komisyonu, Olduğu gibi ilk EU-FOSSA Hackathon, (Erişim 11.09.2021) https://ec.europa.eu/info/news/first-eu-fossa-hackathon-it-happened-2019-may-03_en

²⁵ GNU, GPL-Uyumsuz Özgür Yazılım Lisansları, (Erişim 11.09.2021) <https://www.gnu.org/licenses/license-list.html#GPLincompatibleLicenses>

²⁶ Gijls Hillenius, AB: Açık Kaynak Girişimi, Avrupa Birliği Kamu Lisansını onayladı, (Erişim 11.09.2021) <https://joinup.ec.europa.eu/node/27921>

²⁷ Malta, Açık Kaynak Yazılım Politikası, (Erişim 11.09.2021) https://www.mta.gov.mt/MediaCenter/PDFs/1_GMICT_P_0097_Open_Source_Software_v2.0.pdf

²⁸ İspanya, Kralliyet Kararnamesi 4/2010, (Erişim 11.09.2021) <http://bit.ly/1NJsTem>

²⁹ Estonya, Yazılım Çerçevesi 2.0, (Erişim 11.09.2021), s. 11, 4.10 https://www.mkm.ee/sites/default/files/software-framework_2012.doc

DİPNOT

¹⁹ Avrupa Komisyonu, Avrupa e-Devlet Eylem Planı 2011-2015, (Erişim 11.09.2021) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0743:FIN:EN:PDF>

²⁰ ISA, Avrupa kamu hizmetleri için Avrupa Birlikte Çalışabilirlik Çerçevesi (EIF), (Erişim 11.09.2021) https://web.archive.org/web/20160304233755/http://ec.europa.eu/isa/documents/isa_anex_ii_eif_en.pdf

²¹ Gijls Hillenius, Gruplar tarafından eleştirilen sızdırılmış EIF taslağı, (Erişim 11.09.2021) <https://joinup.ec.europa.eu/node/28186>

²² ISA2, Yeni Avrupa Birlikte Çalışabilirlik Çerçevesi, (Erişim 11.09.2021) https://ec.europa.eu/isa2/sites/default/files/eif_brochure_final.pdf

BÖLÜM 3/7

VII. SONUÇ

Kamusal alan Avrupa Birliği'ndeki en büyük işveren ve en büyük IT ekipmanı alıcısı olarak yer almaktadır. Ayrıca her yerde olduğu gibi kritik ve gerekli kamusal hizmetlerin de sağlayıcısıdır. Lizbon Ajandası'nın ardından modernleşmesi başlayan kamusal hizmetler eDevlet hizmetlerine evrilmiş ve süreç kendisiyle beraber çeşitli sıkıntılar getirmiştir. Bu kamusal hizmetlerde özel mülk yazılımlara bağlı olmak, ileride çok gerekli olabilecek atılımların önünü kesebilecektir. Ayrıca tüm Avrupa Birliği'nde uyum içerisinde çalışan bir kamusal ağ kurmak için herkesin aynı standartlara sahip yazılımlara sahip olması gerekiyordu. Bu ancak bir firmadan tüm Avrupa Birliği'nin yazılımlarının satın alınması ile veya açık kaynak kod yazılımlarının geliştirilmesi ile çözülecekti. İlk seçeneğin tercih edilmesi durumunda tüm yazılımın gelişmesi bir firmaya bağlanacak ve Avrupa Birliği önünde çok büyük bir koz verilecekti. Bu istenmeyen sonuçlardan kaçınmak için ikinci seçenek tercih edildi ve açık kaynak kodlu yazılımın geliştirilmesine gidildi.

eDevlet çözümleri teşvik edilirken bir yandan da bu çözümlerin birbiri ile uyumlu olması için IDA, IDABC, ISA ve ISA2 gibi merkezler kuruldu. Üye devletlerdeki bu gelişime ayak uydurmak için Avrupa Komisyonu kendi hizmetlerini de aynı şekilde eCommission aksiyon planları ile güncelledi. Ardından teşvik safhasından üretim aşamasına geçildi. Bu aşamada yazılımların merkezi bir yerde gelişmelerinin takip edilmesi adına OSOR.eu gibi merkezler kuruldu. Ayrıca hukuki sıkıntıların çözülmesi adına EUPL lisansları çıkartıldı. Bu çözümler üye devletlerde oldukça rahat bir şekilde açık kaynak kodlu yazılıma geçişi kolaylaştırdı.

Türkiye'de aynı şekilde eDevlet uygulamaları hızlı bir şekilde başlamış olup, kamusal alanın her yerinde bir modernleşme hareketi hakimdir. Ancak bu hizmetlerin birbiri ile konuşması ve ortak bir yazılım geliştirilmesi hususunda eksikler vardır. Öncelikle Türkiye'de Türk hukukuna uygun bir şekilde hazırlanan açık kaynak kod yazılımı mevcut değildir. İdari otoritelerin bağımsız olarak geliştirdikleri yazılımlar belirli bir yerden sonra tıkanmaya mahkumdur. Oysa bunların ortak bir yazılım altyapısında buluşmaları bir otoritenin bıraktığı yeri diğer idari otoritenin tamamlamasına imkân sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Açık Kaynak Kodlu Yazılımda Avrupa Çalışma Grubu, Ücretsiz Yazılım / Açık Kaynak: Bilgi toplumu Avrupa için Fırsatlar?, (Erişim 11.09.2021)
<http://eu.conecta.it/paper.pdf>
- Avrupa Komisyonu, eEurope 2005: Herkes için bir bilgi toplumu, (Erişim 11.09.2021)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52002DC0263>
- Avrupa Komisyonu, Açık Kaynak Stratejisi, (Erişim 11.09.2021)
https://web.archive.org/web/20100408225655/http://www.gvpontis.gva.es/fileadmin/conselleria/images/Documentacion/migracionSwAbierto/enlaces_interes/N020_Open_Source_Strategy.pdf
- Avrupa Komisyonu, Avrupa Kamu Sektörü İnovasyon Çizelgesi 2013, (Erişim: 11.05.2021)
https://web.archive.org/web/20150405162053/http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/epcis-2013_en.pdf
- Avrupa Komisyonu, 2010 eDevlet Eylem Planı, (Erişim 11.09.2021)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISUM%3A124226j>
- Avrupa Komisyonu, Avrupa ve Küresel Bilgi Toplumu Hakkında Rapor, (Erişim: 11.05.2021)
http://aei.pitt.edu/1199/1/info_society_bangeman_report.pdf
- Avrupa Komisyonu, EU-FOSSA Hata Ödülleri Tam Güçte, (Erişim 11.09.2021)
https://ec.europa.eu/info/news/eu-fossa-bug-bounties-full-force-2019-apr-05_en
- Avrupa Komisyonu, Olduğu gibi ilk EU-FOSSA Hackathon, (Erişim 11.09.2021)
https://ec.europa.eu/info/news/first-eu-fossa-hackathon-it-happened-2019-may-03_en
- Avrupa Komisyonu, Avrupa e-Devlet Eylem Planı 2011-2015, (Erişim 11.09.2021)
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0743:FIN:EN:PDF>
- Avrupa Komisyonu, (eEurope 2002 - Herkes için bir bilgi toplumu - Taslak Eylem Planı), (Erişim 11.09.2021)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52000DC0330>
- Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Kararı, (EC) 2004/387, (Erişim 11.09.2021)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004D0387>
- Avrupa Konseyi Kararı, Başkanlık Sonuçları, Lizbon Avrupa Konseyi, (Erişim 11.09.2021)
https://web.archive.org/web/20150304185754/https://www.consilium.europa.eu/en/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-r1.en0.htm/
- Avrupa Konseyi Kararı (EC) 95/468, 6 Kasım 1995, (Erişim 11.09.2021)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:31995D0468>
- Avrupa Toplulukları, Pan-avrupa eDevlet Hizmetleri için Avrupa Birlikte Çalışabilirlik Çerçevesi, (Erişim 11.09.2021)
<http://ec.europa.eu/idabc/servlets/Docd552.pdf?id=19529>
- Estonya, Yazılım Çerçevesi 2.0, (Erişim 11.09.2021)
https://www.mkm.ee/sites/default/files/software-framework_2012.doc
- GIJS HILLENUS, AB: Açık Kaynak Girişimi, Avrupa Birliği Kamu lisansını onayladı, (Erişim 11.09.2021)
<https://joinup.ec.europa.eu/node/27921>
- GIJS HILLENUS, Gruplar tarafından eleştirilen sızdırılmış EIF taslağı, (Erişim 11.09.2021)
<https://joinup.ec.europa.eu/node/28186>
- GNU, GPL-Uyumsuz Özgür Yazılım Lisansları, (Erişim 11.09.2021)
<https://www.gnu.org/licenses/license-list.html#GPLIncompatibleLicenses>
- IDA, (IDA, açık kaynak yazılımı açmanın yolunu araştırıyor), (Erişim 11.09.2021)
<http://ec.europa.eu/idabc/servlets/Doc42a9.pdf?id=625>
- IDA, Kamu sektöründe açık kaynaklı yazılımın kullanımına ilişkin çalışma, (Erişim 11.09.2021)
<http://softlibre.unizar.es/manuales/legal/the-open-source-market-structure.pdf>
- ISA, Avrupa kamu hizmetleri için Avrupa Birlikte Çalışabilirlik Çerçevesi (EIF), (Erişim 11.09.2021)
https://web.archive.org/web/20160304233755/http://ec.europa.eu/isa/documents/isa_annex_ii_eif_en.pdf
- ISA2, Yeni Avrupa Birlikte Çalışabilirlik Çerçevesi, (Erişim 11.09.2021)
https://ec.europa.eu/isa2/sites/default/files/eif_brochure_final.pdf
- İspanya, Kralliyet Kararnamesi 4/2010, (Erişim 11.09.2021)
<http://bit.ly/1NJsTem>
- Malta, Açık Kaynak Yazılım Politikası, (Erişim 11.09.2021)
https://www.mita.gov.mt/MediaCenter/PDFs/1_GMICT_P_0097_Open_Source_Software_v2.0.pdf
- ROBERTO DI COSMO, Küresel tutulma: Microsoft'un gizli yüzü, 1998, (Erişim 11.09.2021)
<https://www.dicosmo.org/HoldUp/HoldUpPlanetaire.pdf>
- Sivil Özgürlükler, Adalet ve İç İşleri Komitesi, Avrupa Parlamentosu'nun Echelon Interception Sistemi Hakkında Geçici Komitesi, (Erişim 11.09.2021)
https://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS_STUDY_538877_AffaireEchelon-EN.pdf
- STEFANO COMINO, FABIO M. MANENTI VE ALESSANDRO ROSSI, Özgür/Açık Kaynak Yazılım için Kamu Müdahalesi, Revue d'économie industrielle, 136, s. 97-105, (Erişim 11.09.2021)
<http://rei.revues.org/5192>
- UNI-MERIT, the Netherlands